

DU LỊCH SÔNG LONG ĐẠI TRONG SỰ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

TRẦN VĂN CHƯỜNG

Chủ tịch Hội Di sản Văn hóa Việt Nam huyện Quảng Ninh

Sông Long Đại là nhánh phía tây, cùng với sông Kiến Giang là nhánh phía đông hợp lại ở ngã ba Trần Xá đổ vào sông Nhật Lệ xuôi ra biển ở cửa Nhật Lệ thành phố Đồng Hới.

Lưu vực sông Long Đại chiếm toàn bộ nửa phía tây hai huyện Lệ Thủy, Quảng Ninh và một phần huyện Bố Trạch; tiếp giáp đèo Nghinh Linh Một phía Nam và Phong Nha - Kẻ Bàng phía Bắc. Diện tích lưu vực trải rộng hơn 1.000km². Từ đèo 1001 phía Nam, dãy Vít Thù Lù bên Đông (hữu), dãy Xà Khía bên Tây (tả) các phụ lưu bắt nguồn từ các ngọn núi có độ dốc cao đổ xuống sông Long Đại, chảy theo hướng nam - bắc đến chân núi Voi bản Cây Cà cuối thôn Long Sơn gặp chi lưu Rào Cạc từ biên giới Việt Lào phía Tây đổ về, sông Long Đại chảy quặt theo hướng tây - đông đổ về đồng bằng. Dưới ngã ba Cạc 3km là ngã ba Cổ Tràng. Chi lưu Cổ Tràng từ nam Phong Nha - Kẻ Bàng chảy ngược theo hướng bắc - nam vào gặp Long Đại ở bản Cổ Tràng. Đổ về xuôi với độ dốc cao, khoảng cách ngắn, có nhiều núi đá nên sông phải vượt qua nhiều thác ghềnh hiểm trở.

Nằm giữa lòng đại ngàn Trường Sơn, núi cao sông sâu rừng rậm, thiên nhiên ban tặng nhiều cảnh quan kỳ thú. Từ lâu đời, đồng bào Vân Kiều và đồng bào Kinh đã bám theo nguồn nước, rừng núi nơi đây để lập nên bản nên làng. Suốt chiều dài lịch sử dựng nước, giữ nước nơi đây có nhiều di tích lịch sử. Một thời “Xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước”, “Trường Sơn xẻ dọc rọc ngang, Xẻ tay mà viết nên trang sử hồng”, giờ đây đường Trường Sơn nối liền đông tây Trường Sơn đang mở ra tiềm năng mới cho sự phát triển không chỉ cho vùng đất này mà là cho cả huyện, cả tỉnh.

Vậy làm gì và làm như thế nào để phát triển mà phải là phát triển bền vững lưu vực sông Long Đại trong sự phát triển bền vững của tỉnh?

Rất nhiều việc phải làm về dân sinh, kinh tế, văn hóa - xã hội, quốc phòng - an ninh cho một vùng phía tây đất rộng người thưa, núi non hiểm trở, đời sống khó khăn, đòi hỏi cần có một chiến lược khoa học, phù hợp với thực tiễn theo yêu cầu phát triển bền vững cho hôm nay và cho tương lai. Đòi hỏi đó vừa cấp bách vừa lâu dài; cần tập trung đầu tư, có kế hoạch, quy hoạch, chiến lược và lộ trình khoa học, phù hợp với thực tiễn, bảo đảm hiệu quả kinh tế - xã hội.

Ở bài viết này chỉ xin đề cập một trong những lĩnh vực có tiềm năng thế mạnh ở vùng này có thể khai thác ngay nhưng còn bỏ ngỏ. Đó là “Phát triển du lịch cảnh quan sinh thái, lịch sử văn hóa theo hướng phát triển bền vững trên lưu vực Long Đại gắn với chiến lược kinh tế du lịch của tỉnh”.

Vì sao chọn lĩnh vực du lịch và làm thế nào để du lịch lưu vực Long Đại phát triển bền vững?

- Thứ nhất, vì điều kiện tự nhiên và xã hội vốn có ở vùng này phù hợp cho đầu tư hoạt động du lịch cảnh quan sinh thái và lịch sử văn hóa.

Thiên nhiên ban tặng một nguồn sông và bao núi non hang động cảnh quan sinh thái kỳ thú gắn với những di tích lịch sử văn hóa con người tạo dựng nên qua bao thế hệ có sức hấp dẫn với du khách khi ta khai thác có kế hoạch theo hướng chuyên nghiệp hóa và phân công lao động hợp lý. Cụm Di tích lịch sử văn hóa phà Long Đại đang được đầu tư xây dựng. Núi Thần Đinh đầu đầu tư chưa đồng bộ nhưng du khách đã đông đúc. Cụm các hang núi Rào Trù, chiến khu chống Pháp, công xưởng thời chống Mỹ. Bãi Dải, Nước Đắng, Bền Tiêm, Đá

Một, chiến khu kháng chiến chống Pháp, nơi Đảng bộ tỉnh tổ chức Đại hội đại biểu lần thứ III từ ngày 11 đến ngày 13 tháng 8 năm 1951. Thác Tam Lu, một thắng cảnh. Vượt thác Lôộc Côộc, thác Mọt, đá Đốc, thác Bề Đền, thác Cổ Tràng, thác Bồng, thác Oong, thác Đá Búa đến với trung tâm xã Trường Sơn, nơi có di chỉ đồ đá, di tích Cần Vương, chiến khu chống Pháp. Bác Phạm Văn Đồng và nhiều vị lãnh đạo ra Bắc vào Nam dừng chân lại đây. Cả vùng thung lũng nên thơ. Đường vào bản Điu Do qua Chẹt Ét, khe Nước Lạnh, vực Cá Sấu thật hấp dẫn du khách. Thác Chàn Lụa từ thung lũng đá vôi trên cao đổ xuống khe Bến Đường như dải lụa phơi bắc cầu cho Ngưu Lang - Chức Nữ gặp nhau. Theo đường Trường Sơn ra U bò, đến Phong Nha, vào làng Ho vượt đèo Nghìn Linh Một đến Khe Sanh, Đường 9...

Chúng ta có Phong Nha - Kẻ Bàng quá vĩ đại mà hoang sơ nên choáng ngợp đến bỏ quên những địa danh không kém phần hấp dẫn để kéo dài các tour du lịch trên đất Quảng Bình, từ đó mà níu kéo du khách lưu dài thời gian, tái hồi số lượt. Ví như từ Đồng Hới lên Phong Nha về Đồng Hới lên Thần Đinh lên Tam Lu, lên trung tâm Trường Sơn, vào Điu Do, đến các bản cùng vui lửa trại, lại lên xe ra U Bò vào Xà Khía, Làng Ho...

Có những việc do nhận thức chưa thông thoáng nên trở thành cản trở phát triển. Tại sao không công nhận di tích lịch sử văn hóa ở núi Thần Đinh? Chùa Kim Phong cổ tự, miếu Thần Đinh sơn thần, các tháp mộ cổ, các kè đá của các khu vườn trên núi, trận địa 12 ly 7 của dân quân trực chiến trong chống Mỹ, chiến khu trong chống Pháp ở núi Thần Đinh... đó không phải là di tích lịch sử văn hóa sao? Tại sao trên núi các di tích bị hoang phế mà du khách cứ nườm nượp lên thắp hương? Không ai cản ngăn được nhu cầu tinh thần tâm linh.

Vẻ đẹp hữu tình của dòng sông Long Đại

Ảnh: TL

Cảnh quan núi Thần Đinh sao bằng Phong Nha - Kẻ Bàng? Nhưng du lịch tâm linh thì Thần Đinh là thế mạnh. Biết vậy sao không giao cho ai đứng ra tổ chức cho du khách để khỏi phản cảm về văn hóa, bảo đảm trị an, phòng chống cháy rừng, bảo vệ cảnh quan môi trường. Mặt khác, nếu ngành du lịch biết khai thác thì chắc du khách sẽ lưu lại và nhiều lượt trở lại.

Đồng Hới - Long Đại - Thần Đinh - Tam Lu - Trường Sơn là tuyến du lịch có sức hấp dẫn nếu được cho phép mở ra. Nhà nước có quy hoạch, kế hoạch phát triển vùng du lịch phù hợp chiến lược kinh tế - xã hội và chiến lược phát triển ngành. Ngành du lịch hướng dẫn chuyên môn, ngành giao thông phối hợp với công an hướng dẫn luật và kiểm tra an toàn giao thông. Các ngành, các cơ sở trên địa bàn tổ chức các tổ hợp tác, hoặc kêu gọi đăng ký mở doanh nghiệp theo hướng du lịch nhân dân chắc sẽ huy động được nguồn lực tổng hợp để hiện thực hóa du lịch lưu vực Long Đại.

- Thứ hai, vì nhu cầu việc làm và thu nhập của dân bản địa trong mối quan hệ với ngành chuyên môn và sự liên kết du lịch của các vùng miền trong và ngoài tỉnh.

Khi hoạt động du lịch đến với địa bàn và nhân dân trong địa bàn được tổ chức làm du lịch thì người dân có việc làm, có thu nhập góp

phần thêm vào việc giải quyết ổn định đời sống.

Những việc làm cho dân bản địa như dịch vụ vận chuyển du khách đường sông, vượt thác, đường bộ, leo núi; tổ chức các sinh hoạt văn hóa mang bản sắc văn hóa dân tộc; dịch vụ ăn uống mang đặc trưng vùng miền; sản xuất và dịch vụ hàng lưu niệm, khai thác và dịch vụ hàng lâm thổ sản...

Liên kết hoạt động và hợp tác sản xuất dịch vụ để tạo thương hiệu, tăng sức cạnh tranh phù hợp với chiến lược phát triển lâu dài bền vững.

- Thứ ba, vì bảo vệ sự đa dạng sinh học của hệ sinh thái lưu vực sông Long Đại và bảo vệ rừng phòng hộ đầu nguồn để hạn chế thảm họa thiên tai, bảo vệ sự phát triển bền vững.

Khi người dân bản địa có công việc làm và thu nhập ổn định từ tham gia hoạt động du lịch và các ngành nghề phù hợp trên địa bàn, được giáo dục và quản lý, họ sẽ dần tự giác bảo vệ đa dạng sinh học của hệ sinh thái lưu vực sông Long Đại và bảo vệ rừng đầu nguồn, góp phần hạn chế thảm họa thiên nhiên, bảo vệ sự phát triển bền vững.

Một thực tế bức xúc hiện nay là nạn phá rừng và khai thác khoáng sản bừa bãi. Lâm tặc phá rừng. Dân bản địa vào rừng kiếm sống và tiếp tay cho lâm tặc. Các đơn vị được nhà nước cho phép trồng cao su đã phá đồng loạt hàng ngàn héc ta rừng hai bên nguồn sông Long Đại. Trong khi chờ rừng cao su khép tán, nước tuột, núi lở nguy cơ lũ ống, lũ quét đang rình rập không chỉ ở Trường Sơn mà cả đồng bằng hai huyện cũng gánh chịu.

Dựa vào kết quả khảo sát, tỉnh đã phê duyệt quy hoạch thủy điện vừa và nhỏ của toàn lưu vực thượng nguồn Long Đại với 14 dự án có tổng công suất khoảng 60MW. Một nguồn điện năng không nhỏ. Tuy vậy, nhìn từ góc độ phát triển bền vững của cảnh quan thiên nhiên và môi trường sinh thái, chúng ta cần có sự nghiên cứu khoa học và cân nhắc tỉnh táo để muôn đời sau con cháu được hạnh phúc.

- Thứ tư, vì sự tiến bộ văn minh vùng cao biên giới.

Để du lịch đến với lưu vực Long Đại cần có

đầu tư toàn diện. Từ cơ sở hạ tầng điện, đường, nước sạch, các cụm điểm trung tâm, các điểm vệ tinh, phương tiện giao thông và dịch vụ, công tác vệ sinh môi trường... đều cần được đầu tư. Do đó sẽ đem lại văn minh vật chất cho người dân trong vùng.

Mặt khác, như trên đề cập việc cuốn hút dân bản địa tham gia hoạt động du lịch thì việc đào tạo kỹ năng nghề, kỹ năng dịch vụ và văn hóa giao tiếp cho hoạt động nghề nói riêng, trong giao tiếp xã hội nói chung chắc chắn có cơ hội nâng cao. Đó là tính nhân văn của dự án.

Lưu vực thượng nguồn sông Long Đại thuộc vùng sâu vùng xa, đặc biệt khó khăn, đang được Nhà nước quan tâm đầu tư với nhiều chương trình dự án. Đường Trường Sơn nhánh Tây đi qua dọc chính giữa vùng. Phía bắc nối với Phong Nha - Kẻ Bàng, phía nam nối thông Đường 9. Đường được nối với đồng bằng qua hai nhánh Đường 10 và 11 đã nâng cấp. Đó là thuận lợi rất căn bản. Hiện nay, Nhà nước quyết định nâng cấp đường quốc lộ 9B từ Quán Hàu theo đường tỉnh lộ 4B cũ, theo đường Hồ Chí Minh nhánh Đông lên Km0 Đường 10 và Tăng Ký, qua vùng mỏ vàng Xà Khía lên cửa khẩu Chút Mút ở biên giới Việt - Lào để hòa nhập với tuyến đường hành lang Đông Tây. Đây sẽ là tuyến đường giao thương nhộn nhịp trong tương lai hội nhập ASEAN.

Dự án “Du lịch sông Long Đại trong sự phát triển bền vững” phải đặt trong quy hoạch tổng thể của chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh nhà. Để hiện thực hóa dự án trong thực tiễn cần có lộ trình và quy hoạch có tính khả thi. Vừa kêu gọi đầu tư từng bước theo hướng phát triển du lịch nhân dân; vừa theo hướng tổng thể hiện đại chuyên nghiệp hóa, kết nối vùng miền trong tỉnh và quốc gia. Trên toàn lưu vực, cần có những điểm nhấn. Theo chúng tôi, các điểm nhấn đó là phà Long Đại - Thần Đinh - Tam Lu, Trung tâm xã Trường Sơn, U Bò, Tăng Ký, Làng Ho.

Khi dự án được triển khai sẽ góp phần tích cực để phát triển bền vững khu vực, góp phần vào sự phát triển chung của tỉnh ■